

הקדמה לפרק שור שנגח את הפרה

לֹא וְכִי-לִגְף שׁוֹר-אִישׁ אֶת-שׁוֹר יַעֲהוּ וּבִמַּת וּמָכְרוּ אֶת-הַשׁוֹר הַזֶּה וְזָצוּ אֶת-כִּסְפוֹ וְגַם אֶת-הַבֵּית יִזְצֹן: לוֹ אִו נֹדַע כִּי שׁוֹר גָּזוּז הוּא בְּמִתְמוֹל שְׁלֵשׁ וְלֹא יִשְׁמְרוּ בְּעַלְיוֹ שְׁלָם יִשְׁלָם שׁוֹר תְּזוּזַת הַשׁוֹר וְהַבֵּית יִהְיֶה-לוֹ:

דְּש"ד

פסוק לה

וְכִי יִגֹּף, יִדְחֹף זֵין בְּהַרְנוֹ זֵין בְּגוֹפוֹ זֵין בְּרַגְלוֹ זֵין שְׁנָשְׁכוּ בְּשֵׁינוֹ כּוֹלֵן בְּכָלֵל נְגִיפָה הֵם שְׂאִין נְגִיפָה אֲלֹלָ לְשׁוֹן מַכָּה:
שׁוֹר אִישׁ, שׁוֹר שֶׁל אִישׁ:

וּמָכְרוּ אֶת הַשׁוֹר וְגו', בְּשׁוּם הַכְּתוּב מְדַבֵּר שׁוֹר שׁוֹה מֵאֲחֵים, שְׁהַמִּית שׁוֹר שׁוֹה מֵאֲחֵים, זֵין שְׁהַנְּבִלָה שׁוֹה הַרְבֵּה, זֵין שְׁהִיא שׁוֹה מַעֲט כְּשֵׁנוּטֵל זֶה חָזִי וְחָזִי הַמַּת, וְזֶה חָזִי וְחָזִי הַמַּת. נִמְלָא כֹל אֶחָד מִפְּסִיד חָזִי נֹזֵק שְׁהַזִּיקָה הַמִּיתָה. לְמַדְנוּ, שְׁהַתָּם מִשְׁלָם חָזִי נֹזֵק. שְׁמֵן הַשׁוּיִן, אֲתָה לְמַד לְשְׂאִינֵן שׁוּיִן, כִּי דִין הַתָּם לְשֵׁלָם חָזִי נֹזֵק, לֹא פְחוּת וְלֹא יוֹתֵר. אִו יִכּוֹל אֲף בְּשְׂאִינֵן שׁוּיִן בְּדַמְיָהֵן כְּשֶׁהֵן חַיִּים אֲמַר הַכְּתוּב וְחָלוּ אֲתָ שְׁנִיָּהֵם? אִם אֲמַרְתָּ כֵן פְּעַמִּים שְׁהַמְזִיק מִשְׁתַּכֵּר הַרְבֵּה, כְּשֶׁהַנְּבִלָה שׁוֹה לִימְכַר לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים הַרְבֵּה יוֹתֵר מְדַמֵּי שׁוֹר הַמְזִיקָה, וְאִי אֲפָשָׁר שִׂיאֲמַר הַכְּתוּב שִׁיְהִי הַמְזִיקָה נִשְׁכַּר, אִו פְּעַמִּים שְׁהַנִּזְקָה נוֹטֵל הַרְבֵּה יוֹתֵר מְדַמֵּי נֹזֵק שְׁלָם, שְׂחָזִי דַמֵּי שׁוֹר הַמְזִיקָה שׁוֹה יוֹתֵר מִכֹּל דַּמֵּי שׁוֹר הַנִּזְקָה, וְאִם אֲמַרְתָּ כֵן הֲרִי תָם חֲמוֹר מִמוּעֵד. עַל כִּרְחֹךְ לֹא דַבֵּר הַכְּתוּב אֲלֹלָ בְּשׁוּיִן, וְלִמְדֵךְ שְׁהַתָּם מִשְׁלָם חָזִי נֹזֵק, וּמֵן הַשׁוּיִן תִּלְמוּד לְשְׂאִינֵן שׁוּיִן, שְׁהַמְשַׁתְּלָם חָזִי נֹזֵקוֹ שְׁמִיִן לוֹ אֲתָ הַנְּבִלָה וְמָה שְׁפַחְתּוּ דַמֵּיו בְּשִׁבִיל הַמִּיתָה, נוֹטֵל חָזִי הַפַּחַת וְהוֹלֵךְ, וְלִמָּה אֲמַר הַכְּתוּב בְּלִשׁוֹן הַזֶּה, וְלֹא אֲמַר יִשְׁלָם חָזִי? לְלַמֵּד שְׂאִין הַתָּם מִשְׁלָם אֲלֹלָ מִגּוֹפּוֹ! וְאִם נִגַּח וּמַת אִיִן הַנִּזְקָה נוֹטֵל אֲלֹלָ הַנְּבִלָה וְאִם אִינָה מִגַּעַת לְחָזִי נֹזֵקוֹ יִפְסִיד, אִו שׁוֹר שׁוֹה מִנָּה שְׁנַגַּח שׁוֹר שׁוֹה חֲמֵשׁ מֵאוֹת זֹו אִינוּ נוֹטֵל אֲלֹלָ אֲתָ הַשׁוֹר שְׁלֹל נִתְחַיֵּב הַתָּם לְחַיֵּב אֲתָ בְּעַלְיוֹ לְשֵׁלָם מֵן הַעֲלִיָּה (ב"ק כו):

פסוק לו

אִו נֹדַע, אִו לֹא הִיָּה תָם אֲלֹלָ נֹדַע כִּי שׁוֹר נִגַּח הוּא הַיּוֹם וּמִתְמוֹל שְׁלָסוּם הֲרִי ג' נְגִיחוֹת: שְׁלָם יִשְׁלָם שׁוֹר, נֹזֵק שְׁלָם:
וְהַמַּת יִהְיֶה לוֹ, לְנִזְקָה וְעַלְיוֹ יִשְׁלָם הַמְזִיקָה עַד שִׁשְׁתָּלָם נִזְקָה כֹּל נֹזֵקוֹ:

שאלות לחזרה

א) מה הפירוש וכי יגוף? _____

ב) ומכרו את החי וחצו את כספו במה איירי הפסוק? _____

ג) מאיזה ב' טעמים מכריח רש"י לפרש שעל כרחך הפסוק איירי בשווים? _____

ד) מדוע לא אמרה התורה ישלם חציו? _____

ה) באיזה ב' דינים נשתנה בין תם למועד? _____

ו) שור תם ששווה 500 זוז שנגח שור שווה 100 זוז והנבילה שווה 20 זוז כמה צריך המזיק לשלם? _____

ז) שור תם ששווה 50 זוז שנגח שור שווה 300 זוז והנבילה שווה 30 זוז כמה צריך המזיק לשלם? _____

ח) שור מועד ששווה 260 זוז שנגח שור ששווה 450 זוז והנבילה שווה 50 זוז כמה צריך המזיק לשלם? _____

רף מ"ו ע"א ע"ב

הנושא = המזכר שור לחבירו ונמצא נגה

שמואל

המקח אינו בטל, משום שיכול לומר לו לשחיטה מכרתיו לך.

רב

הרי זה מקח טעות.

קושיא ג'

אם אין כסף אין נפק"מ

במידה והמוכר בזבז את הכסף אין ספק שלכו"ע השור נשאר ביד הלוקח.
 זו"ש"ת הגמ' אמר אין כסף השור הרי נשאר ביד הלוקח, ארז משום שהמקח בטל, ואשמואל משום שאין לו כסף, נמצא שאין נפ"מ אמעה.

הכסף נמצא

קושיא ב'

כמה כסף נתן

דמי שחיטה

דמי חרישה

זה ארז

זה אשמואל

הדמים שווים

קושיא א'

מה האדם רגיל לקנות

רק לשחיטה

רק לחרישה

זה ארז

זה אשמואל מצוץ

מצוץ המקח טעות?

יכול לומר לו לשחיטה מכרתיו?

גברא דזבין להא

א"כ כדי שיהיה מחלוקת בין רב ושמואל הוא רק בהשלמת ג' תנאים הללו:

👉 גברא צזבין אהא וזהא.

👉 הצמים שלום.

👉 הכסף נמצא.

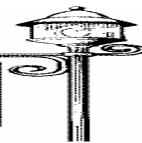
שמואל

המקח אינו בטל!
 בממון אין הולכים אחר הרוב אלא אחר המוחזק.

רב

הרי זה מקח טעות!
 בגלל שהולכים אחרי רוב, ורוב האנשים קונים לחרישה.

37 מ"י 2"

הנושא = הסבר המשנה וכן פרה שנגחה את השור

ומקשה הגמ'
שבאופן שאין ספק, מקבל הגיזק רק
חאי, ואילו כאן הוא מקבל יותר?

הדין = חצי נזק מהפרה ורביע נזק מהוולד.
סי"ה מקבל הגיזק $\frac{3}{4}$ מהנזק.

רבא

חצי הכוונה חצי נזק.
ורביע הכוונה רביע נזק.
והפרה והוולד שייכים לאחד.

אבוי

חצי הכוונה חצי התשלומים
שהם רביעי, ורביע הכוונה רביע
התשלומים שהם שמינית.
ויש כאן בעלות נפרדת לפרה
ולולד.

כשהפרה נמלאת, גובה
ממנה כל החאי נזק.
וכשהפרה אינה נמלאת,
גובה מהולד רביעי.

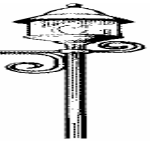
א"ד א'
מיירי שבזעל הוולד
תחילה, וזעל הפרה אומר
לו בזה שהלכת לזעל הוולד
תחילה, גלית דעתך שיש לי
שותף.
לכך: זעל הוולד משלם $\frac{1}{8}$
וזעל הפרה $\frac{1}{4}$.
אבל אם תזעל הפרה
תחילה הוא חייב לשלם
חאי, משום שהגיזק אומר לו
הבא לי ראייה שיש לך
שותף.

רבא אינו מסכים לתירוץ זו, מכיוון שחאי נזק אין הכוונה
חאי התשלומין, ורביע נזק אין הכוונה רבע התשלומין.

הנושא = הכנסת הפעים להצירו של חבירו

2"א"י ע"ב

הקדמה

בעומדינו לפני סוגיא זו, חנו אמורים לדעת שיש ג' מצבים של הסכמת בעה"ב להכנסתו של בהמת חבירו:

- א) הוא לא מסכים שתכניס, ולכן בעל החצר אינו לוקח על עצמו שום אחריות.
 - ב) הוא מסכים שתכניס, אבל לא הצהיר שום מידע לגבי קבלת אחריות – ונקרא "סתמא".
 - ג) הוא מסכים שתכניס, וגם לוקח על עצמו אחריות על כל מה שיקרה עם השור.
- בנושאי התשלומים אפשר ג"כ לחלק לג' אפשריות:

- 1) המכניס אתראי על הכל = ה"ז את על התר, ת"ב. על התר ה"ז אתו, על התר פטור.
- 2) אין אתראי מפוש, מא"רה כזה יכול להיות ההלכה 22 אפשריות:
 - ← שניהם ת"בים = כי שניהם ג'באו אתראי שלא יזכו אתר לש"י.
 - ← שניהם פטורים = כי שניהם ג'באו אתראי של אתר ישאר על נכסיו שלא יזכ.
- 3) על התר אתראי על הכל = המכניס ה"ז את על התר, המכניס פטור. על התר ה"ז את המכניס, על התר ת"ב.

כעת נעבור לביאור הסוגיא:

במיקרה א' ומיקרה ג' אין שום ספק מה תהיה ההלכה, במקרה א' המכניס אחראי לגמרי, ואילו מיקרה ג' בעל החצר אחראי לגמרי. הנדון בסוגיא הוא במיקרה ב', והגמ' סברה כעת שדעת רבנן ששניהם חייבים, ואילו דעתו של רבי ששניהם פטורים.

רישא

מכניס הזיק את בעל החצר

הקדר שהכניס קדרותיו "שלא ברשות בעל החצר" וקדרותיו של המכניס הזיקו את בעל החצר – חיוב.

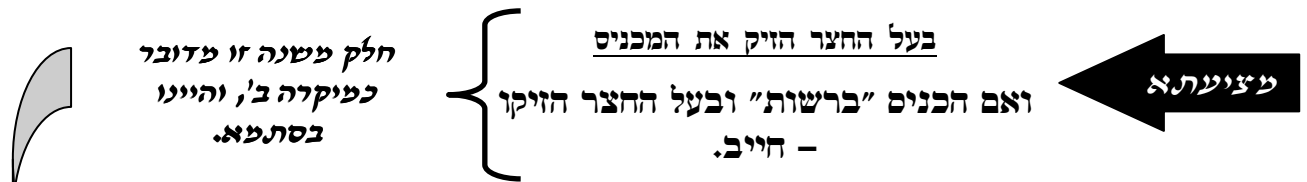
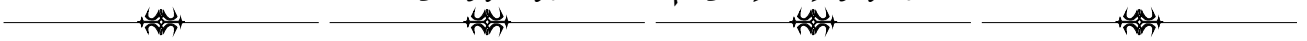
חלק פשוטה זו מדובר כמיקרה א', ולכן בכה"ג אנו אומרים שהמכניס אחראי.

הדין

א"כ דווקא במיקרה זה אנו אומרים שהמכניס הוא אחראי, אבל במקרה שהמכניס הכניס ברשות, הוא לא אחראי, ופטור, וא"כ מוכרח להיות ששניהם יהיו פטורים (כי הרי הגמ' סברה כעת שבסתמא או שניהם פטורים או שניהם חייבים)

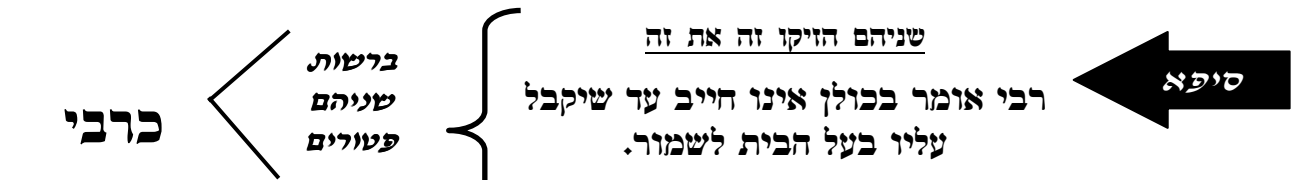
כרבי

טבלאות עזר על פרק שור שנגח את הפרה

הדיוק
 מה שכתוב חייב הכוונה שניהם חייבים (כי הרי הגמי' סברה כעת שבסתמא אין שניהם פטורים או שניהם חייבים)

כרבנן

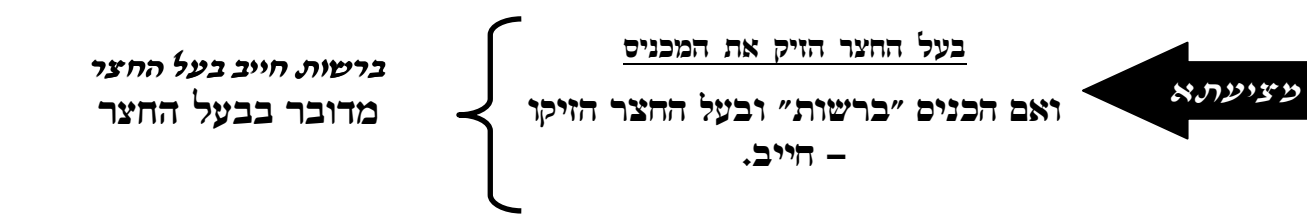
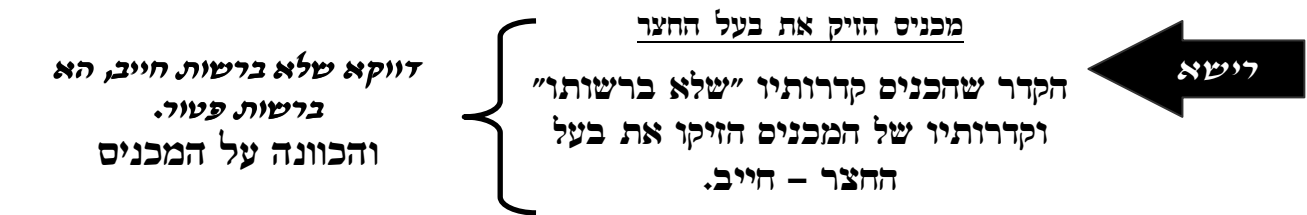

א"כ קשה רישא וסיפא רבי, ומציעתא רבנן

תברא = המשנה מחולקת לשתי משניות, הרישא והמליעתא משנה אחד, והסיפא משנה נפרדת. וזאת מכיוון שיש כאן מחלוקת של שני תנאים האם רבנן חולקים על רבי. סתמא הוי כקבלת אחריות.

תירוץ א' רב זירא

תירוץ ב' רבא

וגם הרישא וגם המציעתא כרבנן, רק בסתמא הדין שהוי כקבלת אחריות, ולכן בכה"ג המכניס פטור, ואילו בעל החצר חייב. ולכן אין סתירא בין הרישא למציעתא, דהרישא מיירי בהמכניס, ואילו המציעתא בבעל החצר.

הנושא: הו"ל שלא תאכל

המכנים פירות בחצר חבירו ואכלתו בהמתו של בעל החצר, ומתה פטור, משום דהוה ליה שלא תאכל.

בדייטא

הכניס שורו "ברשות" ואכל חטים ומת, בעל החצר חייב.

מדוע בעל החצר חייב הו"ל שלא יאכל?

המכנים פירות של ברשות, כל הטענה של המכנים הוא רק שפירותיו הזיקו, והיות שהיה בגרמא ממילא פטור. אבל הכניס ברשות, אין לנו כל טענה על בעל החצר שפירותיו הזיקו, אלא מדוע לא שמרת על הבהמה, וממילא חייב, כי אין כאן פטור של גרמא.

בדייטא

האשה שנכנסה לטחון חטים בלי רשות, והבהמה ניזוקה, האשה חייבת.

הגא' הבינה דהו"ל מהו"ל שהזיקה הכוונה אכילה.

מדוע חייבת, הו"ל שלא תאכל?

הזיקה, היינו החלקה.

מדוע הגמ' הביעה דהו"ל שהכוונה אכילה?

המקשן הבין שהבדייטא שונה מהמשנה, כי במשנה כתוב "בהן".

אבל התראן ס"ל שאין נפק"מ אם כתוב בהן או לא.

דברי רב עם רב ששת

הנותן סם המות לפני בהמת חבירו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים

משמע שסתם פירות חייב דיני אדם?

תירוצ' ב'
סם המות הוא באפרזתא שהוא בעלם פירות.

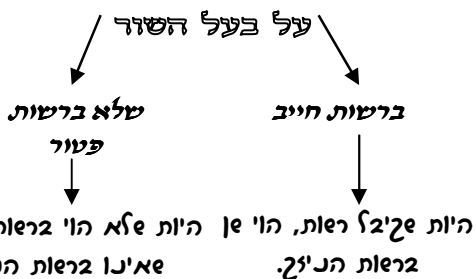
תירוצ' א'
א"ל לדייק מהבדייטא כי מה שכתוב "סם המות" להשמיע לי שעכ"פ חייב בדיני שמים".

הנושא = האיבעיא שלא יזיק או שלא יזיק

ב"מ"א ע"ב מ"ח ע"א

תני רב יהודה בר סימון בנזקין דבי קרנא: הכנים פירותיו לחצר בעל הבית
שלא ברשות ובא שור ממקום אחר ואכלן, פטור, ואם הכנים ברשות חייב.

אפשרות ב'

מזה אפשר לפשוט שלא יזיק

אפשרות א'

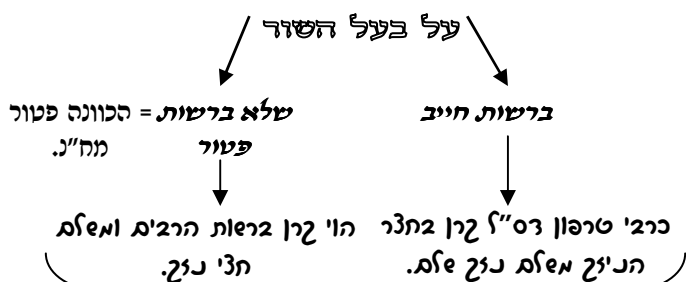

מזה אפשר לפשוט שלא יזיק

היות שאפשר להסביר כפי שני האפשרויות - לכך א"א

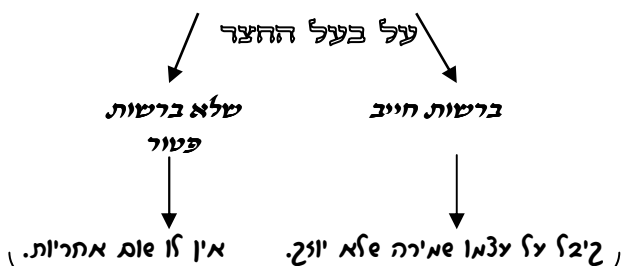
הכנים שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות, ובא שור ממקום אחר ונגחו, פטור.
ואם הכנים ברשות, חייב.

אפשרות ב'

מזה אפשר לפשוט שלא יזיק

אפשרות א'

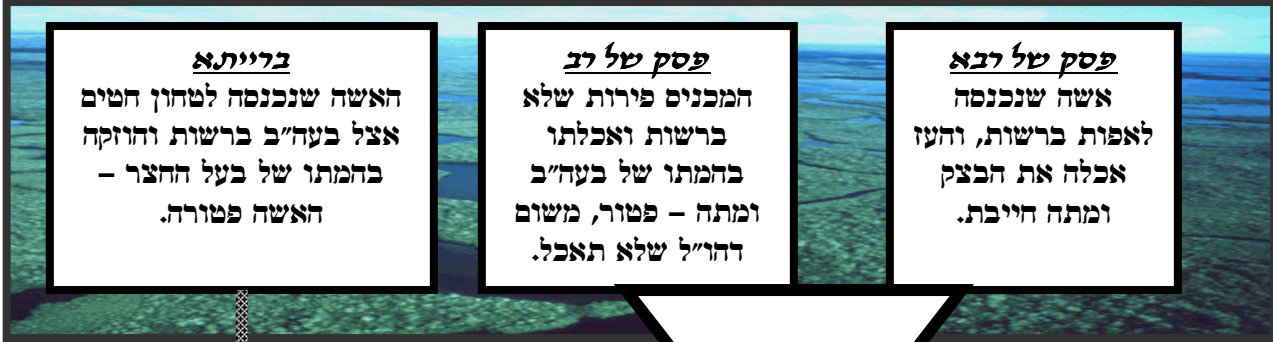
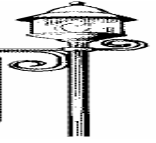

מזה אפשר לפשוט שלא יזיק

היות שאפשר להסביר כפי שני האפשרויות - לכך א"א

הנושא = האשה שנכנסה לאפות והזיקה.

פ"א מ"ח ע"א

קשיא?

**קושיא
א'**

האם רבא, חולק על רב וס"ל
שלא אומרים הו"ל שלא
תאכל?

התירוץ: דברי רב מיירי באופן
שהכנים שלא ברשות ולכן לא
קיבל אחריות. אבל דברי רבא
מיירי באופן שנכנסה ברשות,
ולכן קיבלה אחריות, ואין את
הפטור של הו"ל שלא תאכל.

קשיא?

כפי שאמרנו שברשות קיבלה אחריות מדוע
בברייתא מבואר שברשות פטורה?

אשה כשהיא אופה יש בעיה של כניעות, ולכן
בעה"ב מוכרח לעזוב את החצר, ואז האשה מקבלת
על עצמה אחריות על החצר. אבל בטחינת חטים
אין בעיה של כניעות האשה לא קיבלה על עצמה
אחריות.

**קושיא
ב'**

הסבר הרש"י ד"ה דחזא ירוקא

דחזא ירוקא, עשז על פי הצור וצא השור לאכול ונפל לבור דלהך נפילה לא איכוון השור לא התכוון ליפול לבור אלא לאכול מהירק ונפל בלא כוונה. ומיהו כופר שלא כוונה משלם נפילה אחרונה התשלום של כופר כשהשור הורג בלא כוונה אין משלמים בשלש פעמים הראשונות אלא בפעם הרביעית. קושייה א': ואף על פי שאין השור צסקילה ושמעינן לרב פטור מזה ומזה הרי רב ס"ל שאם אין הורגים את השור אין משלמים כופר, וא"כ בגמ' דידן שהשור הורג בלא כוונה, ואינו חייב מיתה מדוע משלמים כופר. התירוץ: הני מילי צמועד לנגיחות צכוונה וערק לאגמא צראשונות ונגח רביעי שלא צכוונה הדין של רב שאם אין הורגים את השור אין משלמים כופר הוא רק באופן שהשור נגח שלשה בני אדם בכוונה, וברה, ובפעם הרביעית הרג בלא כוונה, כיון שעל נגיחה רביעית אינו חייב מיתה (אפילו שהורגים את השור בגלל הנגיחות הקודמות) פטר ליה אינו משלם כופר, ונלמד מגזירת הכתוב דכתיב השור יסקל וגם צעליו יומת אם כופר יושט עליו לומדים מזה שרק אם השור מקבל סקילה, בעל השור משלם כופר, אבל כל זמן שאין השור צסקילה אין הצעלים משלמים כופר ולכן אם הנגיחה הרביעית היתה שלא בכוונה אין משלמים כופר אבל זה שלא היתה צו חייב סקילה כלל בגמ' דידן כיון שהשור הרג ארבע פעמים שלא בכוונה, לא נתחייב סקילה כלל, אין העדלתו אלא לכופר של שן ורגל צחצר הניזק הוא משלם כופר משום שהוא מעוד לשן ורגל ולא לקרן לאוקמינן כבר למדנו את הדין צרגל צדרסה על גבי תינוק צחצר הניזק שור שדרך על גבי תינוק צחצר הניזק והרגו לאיכא כופר צרגל ואף על גב דאין השור צסקילה א"כ רק בקרן אמר רב את הדין שאם אין סקילה אין כופר, אבל בשן ורגל סובר רב שאפילו שאין מיתה יש כופר, והכי נמי אצלנו בסוגיא מדובר דחזא ירוקא ונפל על האדם והרגו תולדה לשן היא דמתכוין להנחתו ולכן יכול להיות שישלמו כופר אפילו שלא הורגים את השור. לסיכום = דין של רב מיירי באופן שהרג ג' פעמים בכוונה, וסטה מהסלול והרג בפעם הרביעית שלא בכוונה. בסוגיא שלנו מיירי שמלכתחילה היה במסלול של שן.

קושייה ב': ואם תאמר משונה הוא לכאורה קשה: הרי זה דבר משונה שהשור יאכל רק מסביב לבור ויפול ויהרוג אדם ואין זו שן איננו יכולים לחייב אותו מטעם שן. התירוץ: כיון דאייעד ליה כיון דכבר עשה כן כמה פעמים אורחיה הוא כבר הורגל לכך ואין זה משונה.

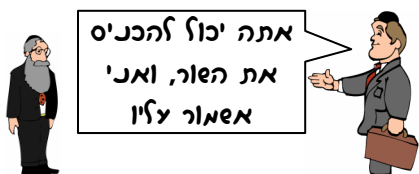
קושיית ג': ולאוקמיה להך נפילה אחרונה צמתכוין והשור צסקילה הרי אפשר להעמיד את המשנה באופן שהשור הרג ג' פעמים שלא בכוונה, ובפעם רביעית הרג בכוונה, ובאופן כזה גם הורגים את השור כי הרג בכוונה, וגם ישלמו כופר כי הרג פעם רביעית. התירוץ: לא מלינן אין אפשרות להעמיד כך את המשנה משום דלגבי כוונה תם הרי לגבי נגיחה בכוונה הוא נחשב לתם, כיון שהרג רק פעם אחת בכוונה וליכא כופר לא ישלמו כופר באופן זה להא כל כמה דלא חזי ירוקא ארבעה פעמים לא אייעד עדיין אינו מעוד להרוג בלא כוונה ואינו משלם כופר.

בעומדינו לפני סוגיא זו, אנו כריכים לזכור את המבואר לעיל שיש ג' מצבים של הסכמת בעה"ב להכנסתו של בעה"ב חבירו:

- א) הוא מסכים שתכניס, אבל מצהיר מפורשות שאינו לוקח על עצמו שום אחריות.
 - ב) הוא מסכים שתכניס, אבל לא הצהיר שום מידע לגבי קבלת אחריות - ונקרא "סתמא".
 - ג) הוא מסכים שתכניס, וגם לוקח על עצמו אחריות על כל מה שיקרה עם השור.
- בנושאי התשלומים אפשר ג"כ לחלק לג' אפשרויות:

- 1) המכניס אחראי על הכל = הניח את בעל החצר ת"ב, בעל החצר הניח אותו, בעל החצר פטור.
- 2) אין אחראי מפורש, ומכירה כזה ארבי שניהם פטורים. וארזנן לפי רבא אין מכירה כזה, [משום שסתמא הוי כקצת אחריות, ומכילא מציב' הוי כמציב' ג'] ולפי רבי זירא שניהם ת"ב.
- 3) בעל החצר אחראי על הכל = הניח את בעל החצר פטור, בעל החצר הניח אותו, בעל החצר ת"ב.

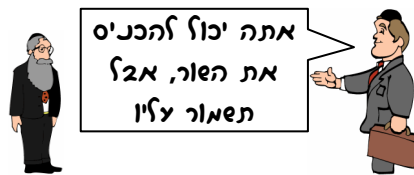
סיפא

מציב ג'

בעל החצר מקבל על עצמו אחריות
 חדין = הוא באמת אחראי (תשלום 3)

לישיא

מציב א'

בעל החצר אינו מקבל על עצמו אחריות.
 חדין = הוא באמת לא אחראי (תשלום 1)

אבל סתמא המכניס
 אחראי (תשלום 1)

סתירא

אבל סתמא בעל החצר
 אחראי (תשלום 3)

לפי רבא ע"פ התוס'

אבל בסתמא אין בעל החצר
 אחראי לבדו, אלא שניהם.

אבל בסתמא אין המכניס אחראי
 לבדו, אלא שניהם.

לפי רבי זירא ע"פ התוס'

תברא מי ששנה זו לא שנה זו.

כרבי

כרבנן

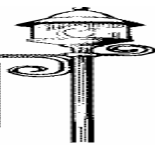
זודאי כרבנן

חדיוק: הא סתמא חייב בעל החצר = כרבי

הנושא = חיוב בור

37 מ"ט ע"ב נ' ע"א

דברי ר' ישמעאל: בור ברשות הרבים חייב, וזהו בור האמור בתורה.

דברי ר' עקיבא: בור ברשות היחיד חייב, וזהו בור האמור בתורה.

גרי התנאים

גרי"תא

לבה

ברשות היחיד

ברשות הרבים

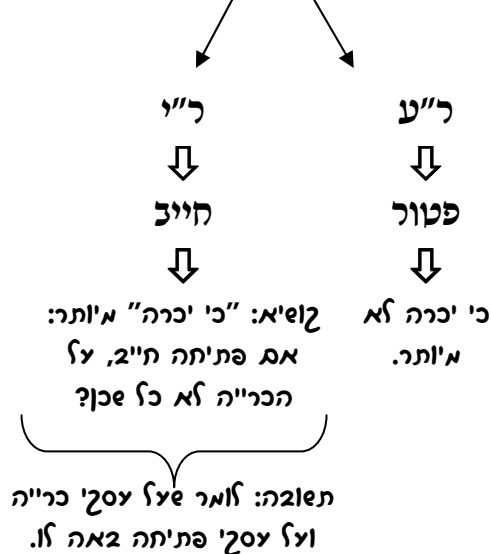

רב יוסף

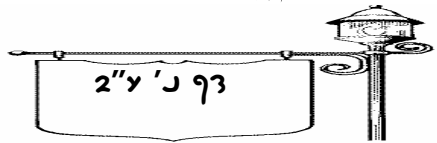
ברשות היחיד

ברשות הרבים

הנושא = קשיא על רב יוסף

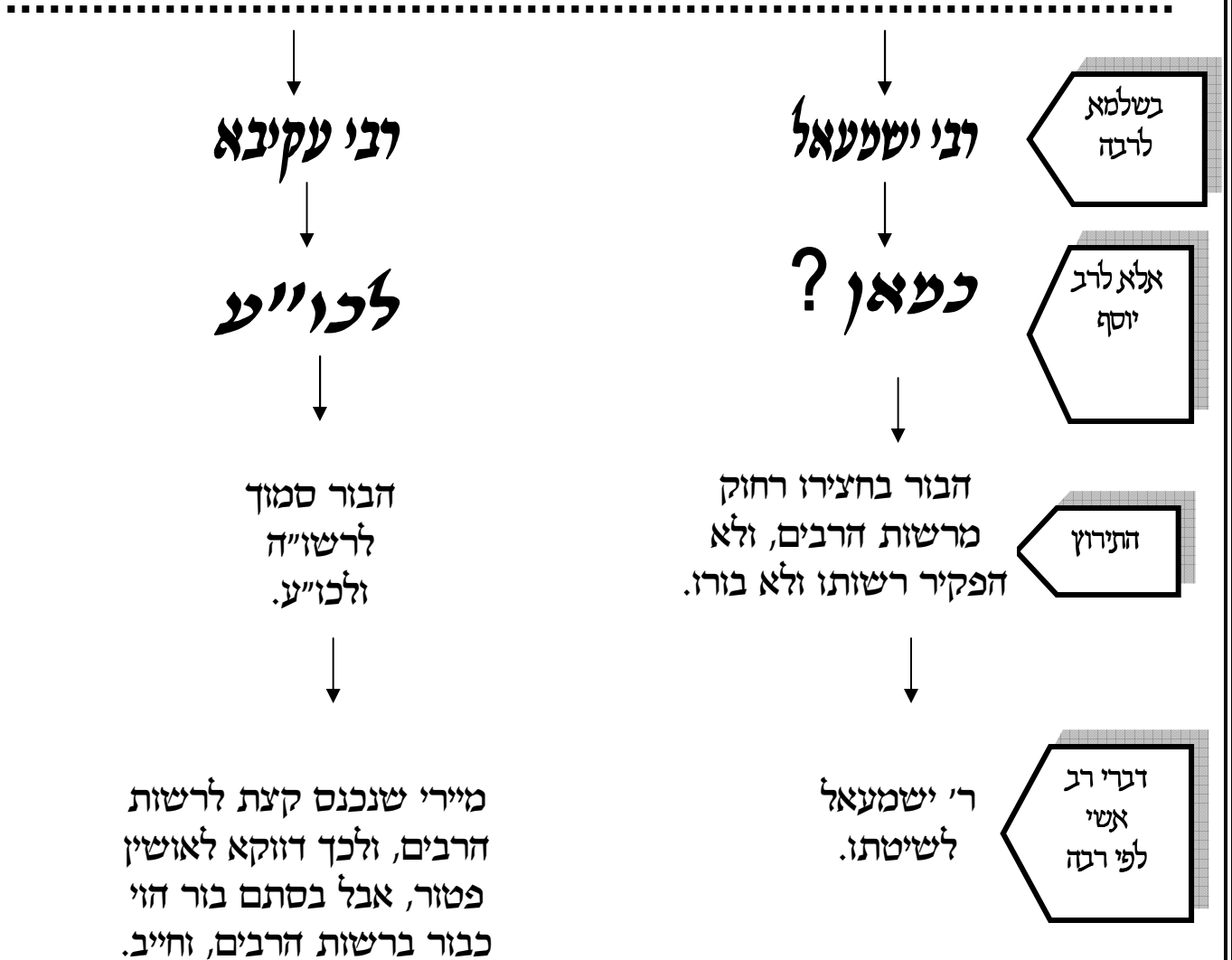

סיפא

החופר בור ברשות היחיד כגון לאושין פטור
 הא לאו לאושין חייב, דבור
 ברשות היחיד חייב

רישא

החופר בור ברשות הרבים ופותחו לרשות היחיד
 פטור
 בור ברשות היחיד "פטור"

פסק ההלכה של רב נחמן

שור נפל לבור גבוה 6 טפחים, ור"נ הטריף את השור מחשש של "ריסוק איברים".

קושיא ג'

בביתא, מבוואר שיש חיוב מעקה דווקא בבית גבוה עשר הטפחים. ולכאורה גם בבית פחות מעשרה טפחים צריך מעקה כי אפשר למות גם ב' טפחים?

התירוץ: מה שכתוב בבביתא 10 טפחים הוא מכה שיהיה לו פס בית, ופחות ממנו הוא בית סכוח ואינו מחויב במעקה.

אם הסיבה שצריך " מפני שם בית, אי"כ אם בחוץ יש עשרה טפחים, בתוך הבית אין עשרה?

התירוץ: מיידי שחפר בתוך הבית.

אם מיידי בחפר, אי"כ אפשר ל' חידוש יותר גדול בחפר הרבה ובחוץ יש רק 6 טפחים?

קושיא ב'

בית הסקילה היה גבוה שלש קומות. מדוע צריך שיהיה כ"כ גבוה, מספיק בקומה שהוא גבוה 6 טפחים?

התירוץ: אכן 3-6 טפחים אפשר למות, אבל אין ולאות. ובבית ג' קומות הוא מת מהר, וחז"ל לא שיהיה לו מיתה מהירה, כדי שלא יהיה לו יסורים. אבל יותר מג' קומות יש בזיון המה!

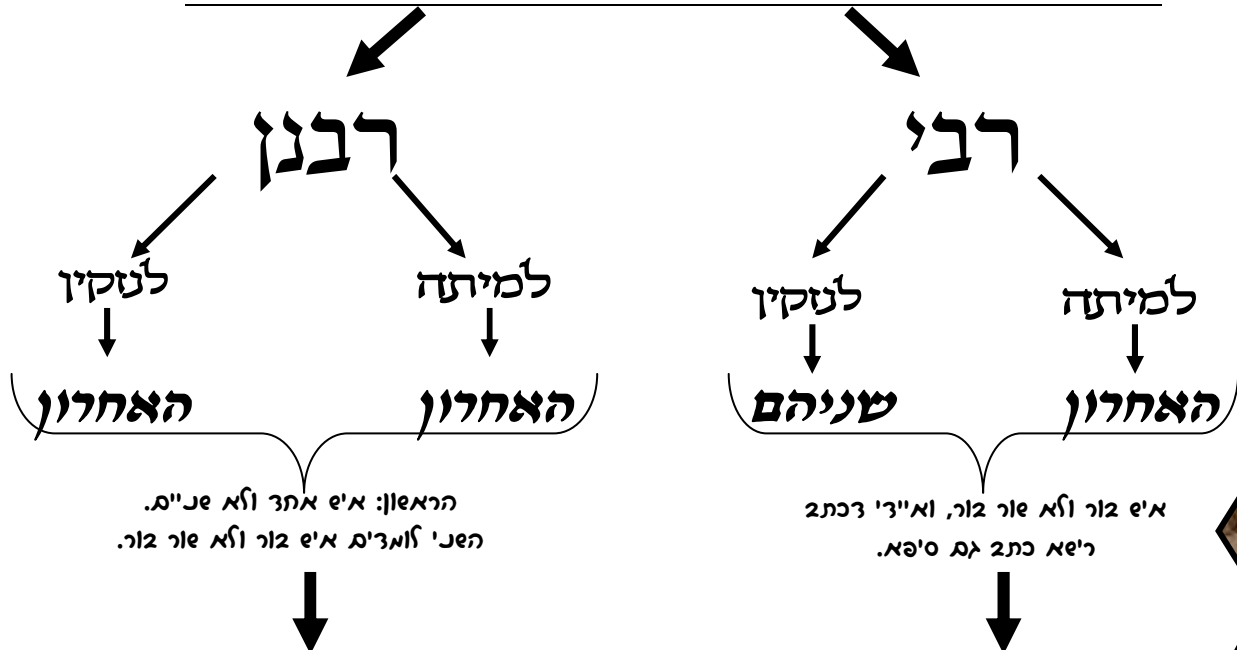
קושיא א'

במשנה שינינו שפחות מעשרה טפחים פטור. משימע שפחות מעשרה אי"כ למות?

התירוץ: יש שני דינים. ר"נ מיידי לענין חשך ריסוק איברים, שהוא מדין חבטא, וחבטא יש 3-6 טפחים. אבל משנתנו מחייבת רק בהבטא, ובהבטא יש רק 3-10 טפחים.

התירוץ: אכן ארבע נחמן רח מעשרה אפשר למות, והסיבה שרוב נחמן הטריף הוא מכיון שמכריסו של הבור הוא 4 טפחים, והבור הוא 6 טפחים, וזיתר 10 טפחים!

החופר בור תשעה ובא אחר והשלימה לעשרה

הראשון: א"ש אחד ולא שני"ם.
השני' אומרים א"ש בור ולא שור בור.

א"ש בור ולא שור בור, וא"י"ד בכתב
ר"ש כתב גם ס"פא.

מה לומדים מאיש בור

מה לומדים מדמות יהיה לו

שור פסולי המקדשין פטור. ומשמעות הפסוק דמ"ר'
מ' שצ"ב מיתה, ולכן האחרון ח"ב.

שור פסולי המקדשין פטור.

סיכום הסתירה בין הברייתות וב' התירושים של רב זביד

ברייתא ב'
אחד החופר בור עשרה
ובא אחר וסייד זכ"ד
האחרון חייב

ברייתא א'
אחד החופר בור י' ובא אחר והשלימה
לכ', ובא אחר והשלימה לל'
כולם חייבים

כרנן

כרנ'

המקשן:

הראשון עשה בור רחב שלא היה בו הכל למיתה,
וגם לא היה חבטא, כגון שהיה ספוגין, והשני
עשהו בור למיתה, ולכן - האחרון חייב

היות וכל אחד עשה בור לכל החיובים
ולכן - כולם חייבים

שלא היה הכל לא למיתה ולא לנזקין, ולכן
האחרון חייב.

והטעם כי הראשון לא עשה בור כלל, ולכך השני
חייב לבדו.

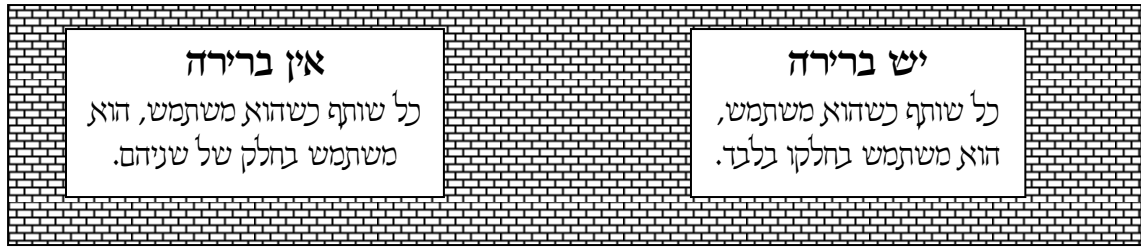
פשוט

תי' א' של רב זביד:

תי' ב' של רב זביד:

סוגיא דברירה

ף נ"א ע"ב

בור של שני שותפין והראשון השתמש ולא כסהו, והניח את השני משתמש

רבנן

היות וכ"א משתמש גם בחלקו של חברו, א"כ בעת שהשני משתמש הרי הוא משתמש גם בחלק חברו, ולכך הוי כשואל בורו של חברו.

תוצאה - רח השני ח"ב

ר' אליעזר בן יעקב

היות וכ"א משתמש בחלקו בלבד, לכך לא היה על השני החובה לכסות חלקו של הראשון.

תוצאה - רח'הם ח"ב

אבל אם הראשון מסר לשני את המכסה לכו"ע השני בלבד חייב

שותפין שנדרו הנאה זה מזה

אסורין להשתמש
הטעם: דכ"א משתמש בשל שניהם.

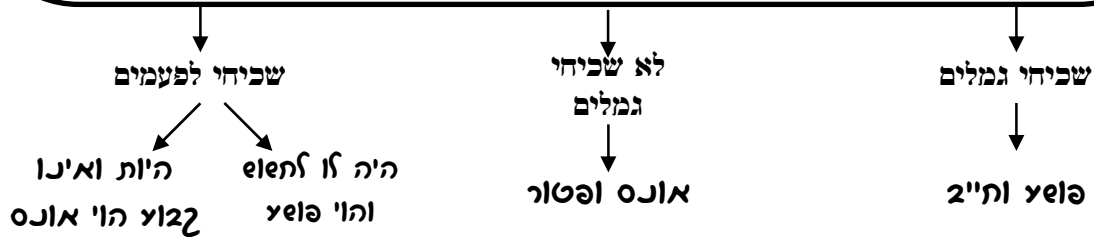
מותרין להשתמש
הטעם: דכ"א משתמש בשלו.

טבלאות עזר על פרק שור שנגה את הפרה

אֲבֵעֲרִיא א'

כף נ"ז ע"א

כסהו כיסוי שיכול לעמוד בפני שוורים בלבד, ואם גמלים עוברים נהיה הכסוי חלש. ועבר גמל ונהיה חלש ואח"כ נפל שור.

ת"ש ב'

ת"ש א'

לא כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת חייב

אפשרות א': אינו ראוי לא לשוורים ולא לגמלים.

פירכא: פשיטא דחייב.

אפשרות ב': ראוי לשוורים ולא לגמלים ושכיחי גמלים.

פירכא: פשיטא דחייב.

אפשרות ג': כאפשרות ב' ולא שכיח גמלים.

פירכא: אונס.

נסיין לפשוט: ראוי לשוורים ולא לגמלים ואתיין לפרקים וקתני שחייב.

כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור

אפשרות א': ראוי לשוורים ולגמלים.

פירכא: איך נפלו?

אפשרות ב': ראוי לשוורים ולא לגמלים ושכיח גמלים.

פירכא: פושע הוא, ועריכים לחייב אותו.

אפשרות ג': כאפשרות ב' ולא שכיח גמלים.

פירכא: אונס הוא, ופשיטא שפטור

נסיין לפשוט: אלא ע"כ אתיין לפרקים והגמלים גרמו שהכסוי יהיה חלש והשור נפל ופטור.

דיחוי, וחזרה לאפשרות ב'
ואידי דכתב רישא כראוי, קתני סיפא אינו כראוי

דיחוי, וחזרה לאפשרות א'
מיירי שהתולעים התליעו בתוכה

טבלאות עזר על פרק שור שנגח את הפרה

איבעיא ב'

כסהו כיסוי שיכול לעמוד בפני שוורים, ולא בפני גמלים. ושכיחי גמלים, והכסוי נפל פחתת תולעים.

צד ב'

היות שהמכסה נפל מחמת אונס יהיה פטור

צד א'

היות שהמכסה היה אמור ליפול מחמת הגמלים הו' פולע וח"ל.

ת"ש ב'

לא כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת, חייב.

אפשרות א': אינו ראוי לא לשוורים ולא לגמלים.

פירכא: פשיטא דחייב?

אפשרות ב': ראוי לשוורים ולא לגמלים ושכיחי גמלים.

פירכא: פשיטא דחייב?

אפשרות ג': כאפשרות ב' ולא שכיחי גמלים.

פירכא: אונס?

נסיין לפשוט: ראוי לשוורים ולא לגמלים והתליע מתוכו.

ת"ש א'

כסהו כראוי ונפל שור או חמור ומת, פטור.

אפשרות א': כראוי לשוורים ולגמלים והתליע.

פירכא: פשיטא דפטור?

נסיין לפשוט: ראוי לשוורים ולא לגמלים ושכיחי גמלים והתליע מתוכו, וקתני פטור.

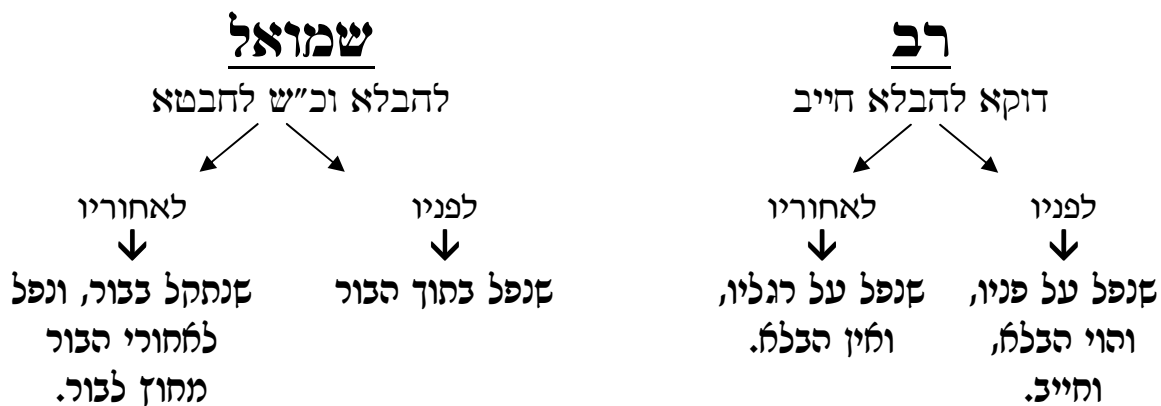
דיחוי, וחזרה לאפשרות ב'

ואידי דכתב רישא כראוי, קתני סיפא אינו כראוי

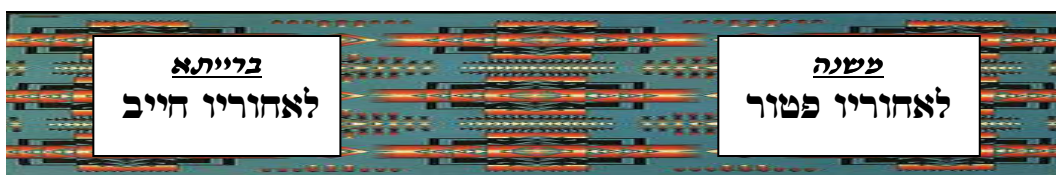
דיחוי, וחזרה לאפשרות א'

קמ"ל דפטור, ולא אמרינן שעריך כל הזמן לבוא ולבדוק אם המכסה עדיין חזק.

משנה נפל לפניו מקול הכריה חייב לאחוריו פטור

הסתירה בין הברייתא למשנה לפי רב

מיירי בצור ברשותו, והפקיר רשותו ולא הפקיר צורו,
ולכן חייב על חבטא.

נפל על פניו, ואח"כ התהפך אבל מ"מ מת מהבלא

מיירי בשור שנכנס לחצר בעה"ב שלא ברשות והבאיש
מימיו ולכן חייב בעל השור בכל גווני, כי אין נפק"מ
אם מת מהבלא או מחבטא.

רב חסדא:
מיירי בצור ברשות הרבים
ולכן בחבטא פטור.

רבה:
נפל לאחוריו, ומת
מחבטא בלבד.

רב יוסף:
מיירי בחיובי בעל הצור
ולכן פטור משום שמת
מחבטא.

טבלאות עזר על פרק שור שנגח את הפרה

סוגית הגמרא שור שדחף את חברו לבור

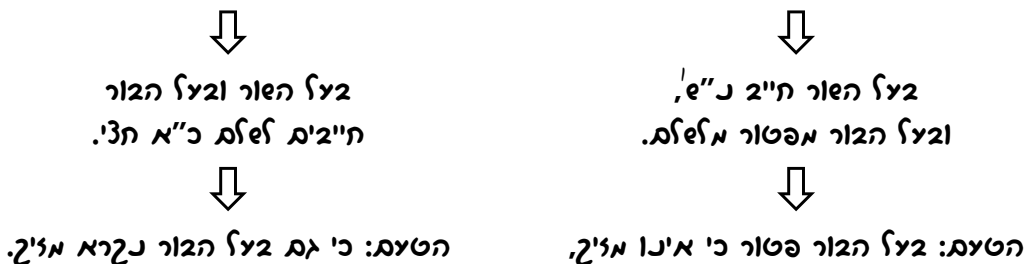
דף נ"ג ע"א

הקדמה:

- א) שור שדחף את חברו לבור האם בעל הבור נחשב למזיק.
 ב) שנים שהזיקו ואחד פטור מלשלם (נגון שהשני שור הפקר או שור הקדש) כמה חייב הראשון לשלם.

דבי נתן	דבנן
בצ"ן א': בעל הבור נקרא מי"ג.	בצ"ן א': בעל הבור אינו נקרא מי"ג.
בצ"ן ב': השני מחויב לשלם תלפ"ס הראשון.	בצ"ן ב': השני אינו מחויב לשלם תלפ"ס הראשון.

שור שדחף את חברו לבור

קושיית הגע': הרי למדנו שרבי נתן אומר שבעל השור משלם רביע ובעל הבור ג' חלקים?
תירוץ הגע': ברייתא זו מייכי בשור חס ולכן בעל השור משלם רביע.
קושיית הגע': ממה נפשך אם כל אחד עשה את כל הנזק כל אחד לריד לשלם חצי נזק, ואם כל אחד עשה רק חצי מהנזק בעל השור ישלם רביע ובעל הבור חצי, והשאר יפסיד הניזק?
תירוץ הגע': רבא מסביר את הדין של רבי נתן בשתי אפשרויות:

שור תם שדחף את חברו לבור לפי רב נתן

הטעם	בעל הבור	הטעם	בעל השור
בלא השותפות היה לריד לשלם נזק שלם ועכשיו מכווין רביע.	ג' תלפ"ס	בעל השור אומר אם לשלם חצי נזק מה הרווחתי מהשותפות?	רביע נזק
בעל השור הניזק טוען לבעל הבור שודי מת אצלך גבור, ובורך גרם הנזק, מה שאקבל מבעל השור אקבל, והשאר אתה תשלם.		כיון שעשה רק חצי נזק משלם חצי ממה שעשה, משום שהוא תם.	

¹ כדעת רש"י, אמנם עי' תוס' החולקים, וס"ל שבעל השור משלמים רק ח"נ, והטעם כי התוס' ורש"י חולקים האם בעל השור לבדו נקרא מזיק, ורק השתמש עם הבור לצורך הנזק שלו, אבל נקרא לבדו מזיק, אבל לדעת התוס' בעל הבור ג"כ נקרא מזיק, ויש גזיה"כ שפטור.

שור הדיזט ושור פסולי המוקדשים שנגחו

רז'א

רביע נזק

כרבן דמשלם חלקו, וכאן חלקו הוא רביע נזק.

מיירי בתם, ולכן משלם חצי התשלומין.

א"2

חצי נזק

כרבי נתן דס"ל דמשלם כולו וכאן כולו הוא חצי נזק

מיירי במועד, ולכן משלם חצי.

הא והא בתם

הא והא כרבן

איכא דאמרי

נזק שלם

כרבי נתן, ולכן משלם כולו.

מיירי במועד, ומשלם כולו.

חצי נזק

כרבן, ולכן משלם חצי.

מיירי בתם, ומשלם חצי.

הא והא במועד

הא והא כרבי נתן

הקדמה לסוגיא שור ואדם שדחפו לבור

- (א) אדם המזיק אדם אחר חייב בה' דברים: (1)נזק - מה שניזוק. (2)צער - תשלום עבור הצער שהיה לו. (3)רפיוי - דמי תרופות. (4)שבת - תשלום עבור מה ששבת ממלאכתו (דמי אבטלה). (5)בושת - תשלום עבור הבושה שהיה לו מחמת הנזק.
- (ב) שור המזיק, באופן כללי משלם מה שהזיק (או חצי נזק) אבל שור שהמית עבד כנעני משלם שלושים שקלים, בין אם היה העבד שוה הרבה, ובין אם היה העבד שוה מעט.
- (ג) למדנו לעיל על חיוב תשלומי דמי ולדות, והיינו המכה את האשה והרג את ילדיה חייב לשלם דמי ולדות. דין זה נאמר דוקא באיש, דכתיב כי ינצו "אנשים", וממעטים שוורים.

סיכום דברי רבא בדין שור ואדם שדחפו לבור מי חייב

על מה חייב	עקין	די דברים	דמי ולדות	עופר	שלשמים של עבד	כלים	שור פסולי המוקדשין שנפחה
אדם	ת"2 מפורק בפסוק	ת"2 מפורק בתורה	ת"2 כאשר יקית עליו בעל האשה	פטור קס ליה בדרכה מיניה	פטור קס לי בדרכה מיניה	ת"2 אדם המזיק	ת"2 אדם המזיק
שור	ת"2 מפורק בפסוק	פטור איש בעמיתו ולא שור בעמיתו	פטור כי ינלו אנשים, "אנשים" ולא שוורים	ת"2 מפורק בתורה	ת"2 מפורק בפסוק	ת"2 שור המזיק	ת"2 נקרא שור רעהו
בור	ת"2 י2 אי2 נתן [אי22 פטור] בור פטור רק על מיתת אדם ולא על נזקין	פטור איש בעמיתו ולא בור בעמיתו	פטור אנשים ולא בור	פטור ונפל שמה שור או חמור, "שור" ולא אדם	פטור שור ולא אדם	פטור חמור ולא כלים	פטור והמת יהיה לו דמי שהמת שלו

טבלאות עזר על פרק שור שנגח את הפרה

סיכום שלבי הגמ' נ"ד ע"א

הו"א א'

לאחר שהגמ' קבעה שדעת רבנן ונפל טובא משמע א"כ הוי 'ונפל' כלל.

קושיית הגמ'	אימא, ונפל כלל, שור וחמור פרט, כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט, איך מירי אהרינא לא.	וְנָפַל ↓ כא	שׁוֹר אוּ זָמוֹר: ↓ פרט	כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט, וא"כ צבור חייב רק על שור וחמור, ולא על דבר אחר.
תירוץ הגמ'	אמרי, בעל הבור ישלם חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש בעלי חיים, אף כל בעלי חיים.	וְנָפַל ↓ כא	שׁוֹר אוּ זָמוֹר: ↓ פרט	הוי כלל ופרט וכלל, אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט בעלי חיים אף כל בעלי חיים.
קושיית הגמ'	אי מה הפרט מפורש דבר שנבלתה מטמאה במגע ובמשא, אף כל דבר שנבלתה מטמאה במגע ובמשא, אבל עופות לא.			לכאורה אפשר לומר שעופות אינו חייב, מכיון שיתכן דוקא דבר שמטמא במגע ומשא חייב, אבל עופות לא מכיון דמטמא רק בבית הבליעה, ולכן נימא ללא נכלל בכלל.
תירוץ הגמ'	א"כ, נכתוב רחמנא חד פרטא			דאי נימא שהתורה התכוונה לפרט שרק בעלי חיים שמטמא במגע ומשא, היה די לכתוב או שור או חמור, והיות שהתורה כתבה שניהם, לומר שאל תצמצם לומר שהדוגמא הוא מטמא במו"מ, אלא תרחיב קצת את הדוגמא ולומר שהתורה התכוונה לכל הבעלי חיים.
קושיית הגמ'	הי נכתוב, אי כתב שור, הוה אמינא קרב לגבי מזבח איך, שאינו קרב לגבי מזבח לא, ואי כתב רחמנא חמור, ה"א קדוש בכבורה איך, שאין קדוש בכבורה לא.			הגמ' דוחה, מכיון שמוכרחים לכתוב שניהם, שאילו כתב רק שור, היה אפשר לומר שדוקא שור והדומה לו שראוי ליקרב ע"ג המזבח, אבל דבר שאינו ראוי ע"ג המזבח אינו חייב צבור. ואי כתב רק חמור, היה אפשר לומר שרק דבר שיש לו קדושה צבור, אבל דבר שאינו יכול לקבל קדושה צבור אימא לא, לכן כתב שניהם, אבל עופות מנ"ל?

הו"א ב'

תירוץ הגמ'	אלא, אמר קרא, והמת יהיה לו, כל דבר מיתה.	י"המת יהיה לו" כל דבר שמת חייבים.
קושיית ותירוץ הגמ' האם שייך בכלים מיתה	בין לרבנן דקא ממעטי להו לכלים, ובין לרבי יהודה דקא מרבי להו לכלים, כלים בני מיתה נינהו, אמרי, שבירתן זו היא מיתתן. ולרב דאמר, בור שהיבה עליו תורה להבלו ולא לחבטו, בין לרבנן בין לרבי יהודה, כלים בני הבלא נינהו, אמרי בחדתי, דמיפקעי מהבלא.	הגמ' מקשה ללכאורה מה שייך בכלים מיתה, וא"כ מדוע הולכך מיעוט לרבנן דפטור, וכן לרבי יהודה האיך מחייב, ומתירצת הגמ' דשבירתן זהו מיתתן, והגמ' מקשה לרב שהחיוב רק על הבלא האיך שייך חיוב כלים צבור, ותירצו דמירי בכלים חדשים שמתפוצצים מרוב ההדף.
קושיית הגמ'	האי והמת יהיה לו מבעי ליה לבדרבא, דאמר רבא: שור פסולי המוקדשין שנפל לבור פטור שנאמר והמת יהיה לו, במי שהמת שלו, יצא זה שאין המת שלו.	ומקשה הגמ' שלכאורה והמת יהיה לו אינו מיוחד להולכך לכדקשין לעיל, לפטור שור פסולי המוקדשין צבור.

מסקנא

אלא, אמר קרא, כסף ישיב לבעליו, לרבות כל דאית ליה בעלים.	כסף ישיב לבעליו כל דבר שיש לו בעלים שנפל גבור.
---	--

פרשת הר סיני- שמות פרק י"ט

יג לא-תנע בו יד כי-סקול יסקל או-ירה יירה אם-בהמה אם-איש לא יזויה במשך היכל המה יעלו בהר:

תשלומי כפל - שמות פרק כ"ב

ח על-כל-דבר-פשע על-שור על-זמור על-שה על-שלמה על-כל-אבדה אשר יאמר כי-הוא זה עד האלהים יבא דבר-שניהם אשר ירשיען אלהים ישלם שנים לרעהו:

השבת אבידה-דברים פרק כ"ב

ג וכן תעשה לזמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל-אבדת אוזיה אשר-תאבד במזנו ומצאתה לא תוכל להתעלם:

פריקה- שמות פרק כ"ג

ה כי-תראה זמור שנאף רבץ תזות משאו וזדלת מעוב לו עזב תעזב עמו:

"שבת דברות ראשונות- שמות פרק כ'

י ויום השביעי שבת לידוד אלהיה לא-תעשה כל-מלאכה אתה ובנך ובתך עבדה ואמתך ובהמתך וגרף אשר בשעריה:

"שבת" דברות אחרונות - דברים פרק ה'

יד ויום השביעי שבת לידוד אלהיה לא-תעשה כל-מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדה- ואמתך ושורה וזמורה וכל-בהמתך וגרף אשר בשעריה למען ינוזו עבדה ואמתך כמורה:

חסימה- דברים פרק כ"ה

ז לא-תזוסם שור בדישו:

כלאים דהרבעה-ויקרא פרק י"ט

יט את-זוקתי תשמרו בהמתך לא-תרביע כלאים שדה לא-תזרע כלאים ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליה:

כלאים דחרישה- דברים פרק כ"ב

י לא-תזרש בשור-ובזמור יזדו:

מעשר שני- דברים פרק י"ד

נה ונתתה בכסף וצרת הכסף בידך והלכת אל-המקום אשר יבזור ידוד אלהיה בו: כו ונתתה הכסף בכל אשר-תאנה נפשה בבקר ובצאן ובמין ובשכר ובכל אשר תשאקה נפשה ואכלת שם לפני ידוד אלהיה ושמוזת אתה וביתך:

חיה בכלל בהמה - דברים פרק י"ד

ד זאת הבהמה אשר תאכלו שור שיה כשבים ושה עזים: ה איל וצבי וזמור ואקו ודישן ותאו וזמר: